ЭЛЕКТРОН ТИЖОРАТ ТИЗИМЛАРИ ВА УЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ

Электрон тижорат тушунчаси

Электрон тижорат фаолияти Ўзбекистон Республикасининг “Электрон тижорат тўғрисида”ги 2004 йил 29 апрелдаги 613-II сон қонуни билан белгиланади ва амалга оширилади

- Интернет тармоғидаги тижорат соҳасига оид фаолликни, унда олди-сотдини амалга оширилишини ифодалаш учун қўлланилади.
- У компьютер тармоғидан фойдаланган ҳолда харид қилиш, сотиш, сервис хизмати кўрсатишни амалга ошириш, маркетинг тадбирларини ўтказиш имкониятини таъминлайди.

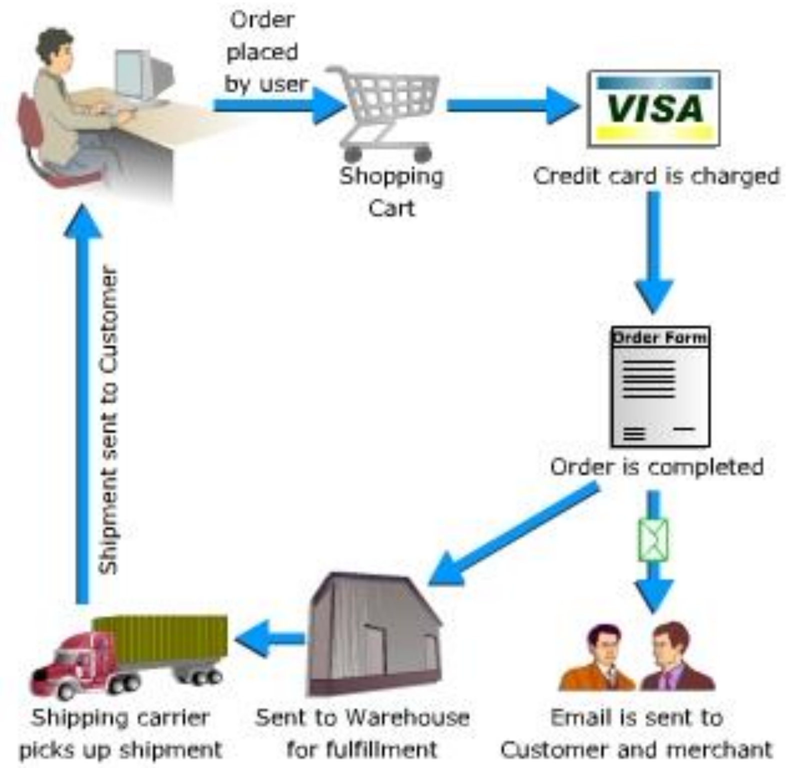

Электрон тижоратнинг анъанавий савдо турларидан фарқи

Харидор ўзига қулай вақт, жой ва тезликда маҳсулотни танлаш ва сотиб олиш имкониятига эга;
Савдо-сотиқ фаолиятини иш фаолияти билан бирга параллел равишда, яъни ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда олиб бориш имконияти;
Кўп сонли харидорларнинг бир вақтнинг ўзида бир нечта фирмаларга мурожаат қила олиш имконияти;
Керакли маҳсулотларни тезликда излаб топиш ва ушбу маҳсулотлар мавжуд бўлган корхоналарга мурожаат қилишда техника ва транспорт воситаларидан самарали фойдаланиш имконияти;
Харидорнинг яшаш жойи, соғлиғи ва моддий таъминланиш даражасидан қатъий назар ҳамма қатори тенг ҳуқуқли маҳсулот сотиб олиш имконияти;
Ҳозирги кундаги мавжуд жаҳон стандартларига жавоб берадиган маҳсулотларни танлаш ва сотиш имконияти;
Электрон тижоратда савдони ташкил қилиш корхоналарнинг рақобатини кучайтиради, монополиядан чиқаради ва маҳсулотларнинг сифатини ошириш имкониятини беради.

Электрон пуллар тушунчаси

- Электрон пуллар – бу пул бирлигига тенглаштирилган белгилар ҳамда купюра ва танга ролини бажарувчи катта сон ёки файллардир.
- Бундай тизимнинг фаолият кўрсатиш ҳаражатлари бошқаларидан анча кам.
- Бундан ташқари, электрон пуллар тўлиқ анонимликни таъминлаши мумкин, чунки уни ишлатган мижоз ҳақида ҳеч қандай маълумот юбормайди.

Электрон пуллар бирликлари

WMY – Ўзбекистон зонасида операцияларни амалга ошириш учун UZSнинг Y-ҳамёндаги эквиваленти;
WMR – рубль зонасида операцияларни амалга ошириш учун RURнинг R-ҳамёндаги эквиваленти;
WMZ – АҚШ долларида операцияларни амалга ошириш учун USD нинг Z-ҳамёндаги эквиваленти;
WME –ЕВРО да операцияларни амалга ошириш учун EURнинг E-ҳамёндаги эквиваленти;
WMU – Украина зонасида операцияларни амалга ошириш учун UAHнинг U-ҳамёндаги эквиваленти;
WMB – Беллорусия зонасида операцияларни амалга ошириш учун BYRнинг B-ҳамёндаги эквиваленти;
WMG – 1 грамм олтиннинг G-ҳамёндаги эквиваленти;
WBC ва **WMD** – WMZнингн C ва D ҳамёнлардаги кредит операциялари учун эквиваленти.

Электрон тўлов тизимлари

Техника воситаларидан, ахборот технологияларидан ва ахборот тизимлари хизматларидан фойдаланган ҳолда электрон тўлов ҳужжатлари воситасида накд пулсиз ҳисоб-китобларни амалга ошириш электрон тўловдир

- WEBSUM
- iPAY
- PAYNET
- WEBMONEY
- IntellectMoney
- Perfect Money
- RBK Money
- V-money

WEBSUM электрон тўлов тизими

WEBSUM – бу Интернет тармоғи орқали бир зумда товар ёки хизматларни сотиш ёки харид қилиш имконини берувчи электрон тўлов тизимидир.

WEBSUM электрон тўлов тизими манзили: www.websum.uz

iPAY электрон тўлов тизими

iPAY электрон тўлов тизими

iPAY – бу UzExдаги биржа савдоларида, www.uzbex.com глобал савдо майдончасида, ҳамда iPAY тизимига қўшилган интернет дўконларда он-лайн тўловларни амалга ошириш имконини берувчи, Ўзбекистон Республикаси товар ҳом-ашё биржасининг тўлов тизимидир.

iPAY электрон тўлов тизими манзили: www.ipay.uz

Ўзбекистон глобал савдо тизими

Шахсий компьютерингиздан ҳам, UzEx савдо майдончаларидан ҳам савдо қилиш имкониятини берувчи глобал миллий савдо майдончаси.

Ушбу савдо тизими, iPAY тизими фойдаланувчиларига, максимал қулайликлар билан осонгина ўз товарларини сотиш ва керакли товарларни ҳарид қилиш имконини беради.

Ўзбекистон глобал савдо тизими манзили – www.uzbex.com

Интернет- банкинг

- Интернет-банкинг – банкдаги ҳисоб рақамни Интернет орқали бошқариш имкониятини берадиган хизмат.
- Интернет-банкинг имкониятлари қуйидагиларни бажаришга имкон беради:
  - Банкка барча турдаги молиявий ҳужжатларни юбориш;
  - Исталган давр учун банкдаги ҳисоб рақамлардан кўчирмалар ва уларга тегишли бошқа ҳужжатларни олиш;
  - Ҳақиқий вақт тартибида тўлов ҳужжатлари банк ишловидан ўтишининг барча босқичларини кузатиш;
  - Хатолар тўғрисида хабарларни тезкор олиш;
  - Кирим ва чиқим тўлов ҳужжатларини кўриш ва чоп этиш.

Электрон ҳамён, уларни тўлдириш ва улардан пул ечиш

- Электрон ҳамён - бу электрон пулларни сақлаш учун мўлжалланган восита.
- Электрон ҳамённи тўлдириш ва улардан пул ечиш қуйидаги усуллар билан амалга ошириш мумкин:
  – Тижорат банкларида нақд пул билан
  – Банк карталари (VISA, MasterCard, UzKart) ёрдамида
  – Почта орқали
  – Интернет-банкинг ёрдамида
  – Пул ўтказмалар тизимлари ёрдамида
  – Мобил алоқа ёрдамида

VISA ва MasterCard карталари

- VISA карталари бўйича йиллик савдо айланмаси 4,8 триллион АҚШ долларини ташкил қилади. VISA карталари дунёнинг 200 дан ортиқ мамлакатларида қабул килинади. Дунёда тўлов карталарининг 57% VISA карталари ташкил қилади, асосий рақобатчилари MasterCard 26% ва American Express 13% ташкил қилади.
- MasterCard Worldwide – дунёнинг 210 мамлакатларидаги 22 минг молиявий ташкилотларни бирлаштирган халқаро тўлов тизими ҳисобланади. Бош офиси АҚШнинг Нью-Йорк шаҳрида жойлашган.
- VISA ва MasterCard карталари – Интернетда тўлов операцияларини амалга оширишда кенг қўлланилади.

Интернет дўконлар ва интернет биржа

Eshopping.uz	Evision.uz	Pozdrav.uz	Market.wsm.uz	Nav.uz
Eshopping.uz	Evision	Поздравь.Уз	Market.wsm.uz	Nav.uz

Inmarket.uz	Nazakaz.uz
Inmarket.uz	Nazakaz.uz

WEBSUM электрон тўлов тизимидан фойдаланадиган интернет дўконлар

Эътиборингиз учун рахмат!